משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר זרעים

עיקר תוספות יום טוב על משנה שביעית

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה שביעית

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-שביעית/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 5
משנה ח 6
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 7
משנה ח 7
משנה ט 7
משנה י 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ח 9
משנה ט 9
משנה י 9
פרק ד 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 10
משנה ז 10
משנה ח 10
משנה ט 10
משנה י 10
פרק ה 10
משנה א 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 11
משנה ז 12
משנה ח 12
משנה ט 12
פרק ו 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ג 13
משנה ד 13
משנה ו 13
פרק ז 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
משנה ז 15

פרק ח 15
משנה א 15
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ד 16
משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 16
משנה ח 17
משנה ט 17
משנה י 17
משנה יא 17
פרק ט 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 18
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 19
משנה ז 19
משנה ח 19
משנה ט 19
פרק י 20
משנה א 20
משנה ב 20
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 21
משנה ז 21
משנה ח 21
משנה ט 21

פרק א

משנה א

א וַעֲצֶרֶת יוֹתֵר מִדִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, דִּלְעוֹלָם בֵּית שַׁמַּאי לְחֻמְרָא לְבָד אוֹתָן דִּבְעֲדָיוֹת:

ב מְשׁוּם דְּסָבְרֵי כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּלְקַמָּן דְּמַפִּיק קְרָא לְדָרְשָׁא אַחֲרִיתִי, וּסְבִירָא לְהוּ דְּאַסּוּר עֶרֶב שְׁבִיעִית הִלְכְתָא גְּמִירֵי לַהּ, וְכִי גְּמִירֵי הִלְכְתָא בְּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם. הָרַ"מ וְהָרַ"שׁ:

ג **כְּדִבְרֵי אֵלּוּ**. לְפֵרוּשָׁא מִלְּתַיְהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי פֵּרֵשׁ הָכִי, דְּמִלְּתַיְהוּ דְּבֵית הִלֵּל מְפֹרָשׁ:

משנה ב

ד **אִם רְאוּיִין**. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן עוֹשִׂין, כִּדְמוּכָח לְקַמָּן דְּמְשַׁעֵר בִּתְאֵנִים. הָרַ"שׁ:

ה **הָאוֹרֶה**. מִלְּשׁוֹן וְאָרוּהָ כָּל עוֹבְרֵי דָּרֶךְ (תְּהִלִּים פ):

משנה ג

ו **אִילַן סָרָק**. בַּיְרוּשַׁלְמִי פָּרִיךְ כֵּיוָן דְּאֵין פְּרִי הֲרֵי נִרְאֶה כִּמְתַקֵּן שָׁדַּהוּ לְצֹרֶךְ שְׁבִיעִית. וּמְשָׁנֵי דְּעַד זְמַן זֶה מְעַבֶּה הַקּוֹרוֹת:

ז פֵּרוּשׁ לְפֵרוּשׁוֹ, דְּאִית בֵּיהּ תַּרְתֵּי לְטִיבוּתָא שֶׁפֵּרוֹתֶיהָ גַּסִּים וְגַם עוֹשָׂה הַרְבֵּה פֵּרוֹת, דְּאִלּוּ אֶתְרוֹג גַּס וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה הַרְבֵּה, וְזֵיתִים עוֹשִׂים הַרְבֵּה וְאֵינָם גַּסִּים. יְרוּשַׁלְמִי:

משנה ד

ח מַשְׁמַע דְּאִי אִיכָּא תִּשְׁעָה וְלֹא יוֹתֵר וְיֵשׁ בָּהֶן אֶחָד שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כִּכָּר אֵין חוֹרְשִׁין לְכָל אֶחָד אֶלָּא צָרְכּוֹ. וְכֵן כָּתַב הָרַ"שׁ. וְתֵימַהּ דְּאִם נִשְׁאֲרוּ שְׁמֹנָה וְאִי נַמִּי שִׁלְשָׁה שֶׁכָּל אֶחָד עוֹשֶׂה כִּכָּר לָמָּה לֹא יַחֲרֹשׁ כָּל הַבַּיִת סְאָה בִּשְׁבִילָם כְּמוֹ אִם אֵין בַּבַּיִת סְאָה אֶלָּא שִׁלְשָׁה בִּלְבָד. וְהָרַ"מ מְפָרֵשׁ פֵּרוּשׁ אַחֵר עַיֵּן שָׁם:

משנה ה

ט **וְחוֹרְשִׁין כוּ'**. יֵשׁ מְפָרְשִׁים עַד הָעֲצֶרֶת, הֵינוּ לְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, וּבַיְרוּשַׁלְמִי קָאָמַר בְּהֶדְיָא עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. הָרַ"שׁ:

י **בֵּינֵיהֶם**. קָאֵי נַמִּי אַדִּלְעֵיל מִשְׁנָה ב', וְכֵן כָּתַב הָרַ"מ:

משנה ו

יא **עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה**. עֶשֶׂר נְטִיעוֹת הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, דְּחָסָה הַתּוֹרָה עַל מָמוֹנָן שֶׁאִם לֹא יַחֲרֹשׁ לָהֶן מִתְיַבְּשׁוֹת, דְּאֵין כֹּחָן יָפֶה כִּזְקֵנוֹת. יְרוּשַׁלְמִי:

יב **וּמַקְפּוֹת**. אוֹ מֻקָּפוֹת קָתָנֵי:

משנה ח

יג **מַטָּפַח**. לְשׁוֹן הָרַ"מ אִם כָּרְתוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנּוּ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ אֶלָּא פָּחוֹת מִטֶּפַח יִהְיֶה הַצּוֹמֵחַ בּוֹ כִּנְטִיעוֹת, וְאִם הוּא יוֹתֵר מִטֶּפַח יִהְיֶה הַצּוֹמֵחַ בּוֹ כְּאִילָן. עַד כָּאן:

פרק ב

משנה א

א כְּלוֹמַר וְאֵין כָּאן צֵל, (לָכֵן נִקְרָא שְׂדֵה הַלָּבָן) הָרַ"שׁ. וּבְרֵישׁ פֶּרֶק ג' דְּפֵאָה כָּתַב טַעַם אַחֵר לְפִי שֶׁהַתְּבוּאָה כְּשֶׁמִּתְבַּשֶּׁלֶת מִתְלַבֶּנֶת:

ב **כָּל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם**. יְרוּשַׁלְמִי לֹא סוֹף דָּבָר בְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מִקְשָׁה וּמִדְלַעַת, אֶלָּא אֲפִלּוּ מֵאַחַר שֶׁבְּנֵי אָדָם עֲתִידִין לִטַּע בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמִּדְלָעוֹת מֻתָּר:

ג הַכַּוָּנָה לוֹמַר שֶׁבְּנֵי אָדָם נוֹטְעִים בַּמִּקְשָׁאוֹת קִשּׁוּאִים כוּ'. וּפֵרוּשׁ מִקְשָׁאוֹת מָקוֹם זְרִיעַת הַקִּשּׁוּאִים. רַ"מ:

משנה ב

ד לְכָאוֹרָה בְּכָל אִילָנוֹת קָאָמְרִי, דְּקִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין אֵינָם רְאוּיִם לְהִקָּרֵא אִילָנוֹת. אֲבָל כַּד דַּיְקִינַן שַׁפִּיר עַל כָּרְחָךְ דְּמַתְנִיתִין דַּוְקָא קִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין תָּנֵי לַהּ. וְעַיֵּן בַּאֲרִיכוּת בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ה וְאַף עַל גַּב דְּנִשְׁמְעִינְיהּ מִמַּתְנִיתִין ב' מְעַשְּׂנִים כוּ', יֵשׁ לוֹמַר דַּהֲוָה אָמֵינָא דְּדַוְקָא עִשּׁוּן שֶׁאֵינָהּ עֲבוֹדָה בְּגוּף הָאִילָן הוּא דְּשָׁרִינַן בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית, קָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף זֹהוּם שֶׁהוּא בְּגוּף הָאִילָן נַמִּי שָׁרֵי:

ו **וּמַשְׁקִין אוֹתָן**. לְשׁוֹן הָרַ"מ שׁוֹפְכִים מַיִם עַל רֹאשׁ הָאִילָן וְיוֹרֵד עַל גּוּף הָאִילָן כֻּלּוֹ וְיַשְׁקֵהוּ:

משנה ה

ז כְּלוֹמַר שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהִתְבַּשֵּׁל עַד תִּשְׁרֵי. רַ"שׁ:

ח כָּל עֲבוֹדוֹת הַצְּרִיכוֹת לָאִילָן, כִּדְתַנְיָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ, כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה שְׁבִיעִית אַף עַל פִּי שֶׁפֵּרוֹתֶיהָ שְׁמוּרָה מֻתָּר אַתָּה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּגוּפוֹ שֶׁל אִילָן. אֲבָל פֵּרוֹתָיו אֲסוּרִים עַד ט"ו בִּשְׁבָט. הָרַ"שׁ:

משנה ו

ט **מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם**. וְדָבָר זֶה אָסוּר לְעוֹלָם אֲפִלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן שֶׁמָּא יֹאמַר הָרוֹאֶה בַּשְּׁבִיעִית נָטְעוּ. הָרַ"מ:

משנה ז

י רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֵין הַכַּוָּנָה דַּוְקָא עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שָׁנָה שְׁבִיעִית, אֲבָל הוּא רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיִּהְיֶה דִּינָם דִּין שָׁנָה שֶׁעָבְרָה לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. הָרַ"מ:

יא אֶלָּא הַיּוֹם לוֹקְטִין מִעֵט וּלְמָחָר מְעַט, וְנִמְצְאוּ חָדֵשׁ וְיָשָׁן מְעֹרָבִים יַחַד, וַהֲוֵי לֵיהּ מְעַשֵּׂר מִן הֶחָדֵשׁ עַל הַיָּשָׁן וּמִן הַיָּשָׁן עַל הֶחָדֵשׁ, אָזַיל בְּהוּ בָּתַר הַשְׁרָשָׁה וְכוּ'. וּמַעֲשְׂרוֹת שֶׁל אֵלּוּ מִדְּרַבָּנָן וְיכֹלֶת בְּיָדָם לִקְבֹּעַ זְמַן לְפִי דַּעְתָּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. רַשִׁ"י בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף י"ג:

משנה ח

יב **מְשֻׁתְּרְמִלוּ**. כְּלוֹמַר אֵימָתַי הֵם כַּיּוֹצֵא בָּהֶם, בִּזְמַן שֶׁתִּרְמְלוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. הָרַ"שׁ:

משנה ט

יג **וְשֶׁל בַּעַל**. לִישְׁנָא דְמִיתוֹתָב, דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה סב) כִּי יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה, וּמְתַרְגְּמִינַן אֲרֵי כְּמָא דְמִתֵּיתַב עוּלֵים עִם בְּתוּלְתָּא כֵּן יִתְיַתְּבוּן בְּנַוְיכִי בְנַיְכִי. גְּמָרָא רֵישׁ מוֹעֵד קָטָן:

משנה י

יד מְפָרֵשׁ בַּיְרוּשַׁלְמִי כֵּיצַד הוּא בּוֹדֵק, עוֹקְצוֹ, אִם מִתְאַחֶה אָסוּר וְאִם לָאו מֻתָּר. פֵּרוּשׁ עוֹקֵץ בְּדַלַּעַת בְּמַחַט, אִם מִתְאַחֶה הַנָּקֵב עֲדַיִן לַח הוּא וְאָסוּר וְאִם לָאו מֻתָּר. הָרַ"שׁ:

טו **אֲסוּרוֹת בַּשְּׁבִיעִית**. כְּלוֹמַר אֲסוּרוֹת כִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית דְּפֶרֶק ט':

טז בְּרֵישׁ פֶּרֶק קַמָּא דְמוֹעֵד קָטָן כָּתַב הָרַ"ב דְּשָׁרֵי אֲפִלּוּ בְּבֵית הַבַּעַל:

יז בַּיְרוּשַׁלְמִי פָּרֵיךְ מֵהָכָא אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּמַשְׁנָה ב' שֶׁאָמַר אַף נוֹטֵל הוּא אֶת הָעֵלֶּה מִן הָאֶשְׁכּוֹל, וּמְשָׁנֵי לַהּ דִּנְטִילַת עָלִין שֶׁל אֶשְׁכּוֹל אֵינוֹ אַבְרוּיֵי אִילָנָא אֶלָּא אוֹקְמֵי אִילָנָא, כְּאָדָם הַמַּצִּיל מִן הַדְּלֵקָה דְּאוֹקְמֵי בְּעַלְמָא הוּא אֲבָל גַּבֵּי אֹרֶז אַבְרוּיֵי אִילָנָא הוּא וְאָסוּר. הָרַ"שׁ:

פרק ג

משנה א

א בַּיְרוּשַׁלְמִי מַקְשֶׁה אֲפִלּוּ מִשֶּׁפָּסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה יְהֵא אָסוּר מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן, שֶׁיֹּאמְרוּ לְתוֹךְ בֵּית הַשְׁלָחִין הוּא מוֹצִיא, שֶׁאַף מִשֶּׁפָּסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה בִּשְׁדֵה הַבַּעַל רְגִילִים לְהוֹצִיאָם לְבֵית הַשְׁלָחִין. וּמְשָׁנֵי יוֹדְעִים הֵם בְּנֵי עִירוֹ אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית הַשְׁלָחִין אִם אֵין לוֹ, וְלֹא חָשׁוּ לְעוֹבְרִין וְשָׁבִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן:

ב כְּלוֹמַר הַזָּבָל נִקְרָא מָתוֹק עַל שֵׁם שֶׁנּוֹתֵן כּוֹ', וּבֵין קֹדֶם שֶׁיִּיבַּשׁ וּבֵין לְאַחַר שֶׁיִּיבַּשׁ לְעוֹלָם נִקְרָא מָתוֹק. וְטַעֲמָא דְשָׁרֵיוּתָא מִשּׁוּם דְּמִשֶּׁיִּיבַּשׁ אֵין מִזְבְּלִים הָאָרֶץ לָעֲבוֹדָה וְנִכָּר שֶׁהוּא צוֹבְרוֹ לְאוֹצָר וְלֹא לְזַבְּלוֹ. וְעַיֵּן מִשְׁנָה ו' פֶּרֶק ט' שֶׁמְּפָרֵשׁ הָרַ"ב בְּעִנְיָן אַחֵר:

משנה ב

ג **מְזַבְּלִין**. אַמַּתְנִיתִין דְּלְעֵיל קָאֵי, לְמַר כִּדְאִית לֵיהּ וּלְמַר כִּדְאִית לֵיהּ. הָרַ"שׁ:

משנה ג

ד **מַחֲצִיב**. נֹסַח אַחֵר מֻתָּר. וְגַם גִּרְסַת מַחֲצִיב יֵשׁ לְפָרֵשׁ כֵּן, מִלְּשׁוֹן חֲצָבָה שֶׁהֵם רַגְלֵי הַקַּנְקַן, וְיֵשׁ קַנְקַנִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הַרְבֵּה רַגְלַיִם. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

ה **עַד שֶׁיַּעֲמִיק שְׁלֹשָׁה**. בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמוֹעֵד קָטָן פָּרֵיךְ וַהֲלֹא כְּשֶׁיַּעֲמִיק נִרְאֶה כְּעוֹדֵר. וּמְשֻׁנֵּי חַד אָמַר כְּגוֹן שֶׁהֶעֱמִיק קֹדֶם לָכֵן, וְחַד אָמַר זְבָלוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּלֵיכָּא לְמֵימַשׁ לְהָא, דְּמַאן דְּחָזֵי הַחֲפִירָה הָא חָזֵי לֵיהּ לְזֶבֶל שֶׁבַּחֲפִירָה:

ו הַיְנוּ דִּכְשֶׁהָיָה לוֹ דָּבָר מֻעָט בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שְׁבִיעִית וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְהוֹצִיאוֹ בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ בַּשְּׁבִיעִית, הֲרֵי זֶה מוֹסִיף עָלָיו מִשֶּׁפְּסְקוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. וְהָא דְּקָתָנֵי עַד כַּמָּה מְזַבְּלִין כוּ', הַיְנוּ שְׁעוּר כַּמָּה אַשְׁפּוֹת לְבֵית סְאָה וְכַמָּה מַשְׁפֵּלוֹת לְאַשְׁפָּה, אֲבָל בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁמּוֹצִיא אֵינוֹ מוֹצִיא עֶשֶׂר מַשְׁפֵּלוֹת בְּפַעַם אַחַת, לְכָךְ אֲפִלּוּ אֵין לוֹ בְּבֵיתוֹ שְׁעוּר כָּזֶה אֲפִלּוּ הָכִי רַשַּׁאי לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מְעַט שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְיוֹסִיף עָלָיו כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ז וְחֵי"ת בְּהֵ"א מִתְחַלְּפִין שֶׁשְּׁנֵיהֶם מִמּוֹצָא הַגָּרוֹן:

ח **מְדַיֵּר**. בַּיְרוּשַׁלְמִי מַקְשֶׁה מִמַּתְנִיתִין ב' פֶּרֶק ד' שָׂדֶה שֶׁנִּדַּיְרָה לֹא תִזָּרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּמְשֻׁנֵּי, מַתְנִיתִין בְּרוֹצֶה לְהַעֲמִיד צֹאן בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ. וּפֵרֵשׁ הָרַ"שׁ דְּלְהַעֲמָדָה בְּעַלְמָא עוֹשֶׂה הַסַּהַר, וְאַחַר כָּךְ מְאַסֵּף כָּל הַזֶּבֶל וְעוֹשֶׂה אַשְׁפָּתוֹת כוּ':

ט **בֵּית שְׁמוֹנַת סְאִין**. הַיְנוּ שֶׁמַּתִּיר לַעֲשׂוֹת סַהַר מִכָּל צַד מִצְּדֵדֵי הַסַּהַר הָרִאשׁוֹן. וְיִהְיֶה שְׁמוֹנַת סְאִין מִלְּבַד הַסַּהַר הָרִאשׁוֹן. הָרַ"מ:

משנה ה

י **מוּרְבִּיוֹת**. אֲבָנִים אֲרֻכּוֹת קוֹרִין לָהֶן מוּרְבִּיוֹת, כְּמוֹ מוּרְבִּיוֹת שֶׁל תְּאֵנָה בְּמַסֶּכֶת תָּמִיד פֶּרֶק ב'. הָרַ"שׁ:

משנה ו

יא דְּאִלּוּ גְּדוֹלוֹת אֲפִלּוּ אַחַת וַאֲפִלּוּ מוּנַּחַת בָּאָרֶץ וַאֲפִלּוּ שָׁלֹשׁ נִטָּלוֹת עַל הַכָּתֵף תְּנַן לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה ט' דְּבָאוֹת מִכָּל מָקוֹם. הָרַ"שׁ:

משנה ז

יב **גַּרְגַּר**. מִלְּשׁוֹן שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גַּרְגְּרִים (יְשַׁעְיָה יז). הָרַ"שׁ:

משנה ח

יג **יִסְמוֹךְ**. נוֹסֵחַ אַחֵר יִסְבּוֹךְ, אִם בָּא לְהָיוֹת סוֹבֵךְ מְקוֹם יְצִיאַת הַמַּיִם, מִלְּשׁוֹן נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו (בְּרֵאשִׁית כב). הָרַ"שׁ:

יד **חַיִץ**. מִלְּשׁוֹן וְהוּא בִּנָּה חַיִץ (יְחֶזְקֵאל יג):

משנה ט

טו וַאֲפִלּוּ פְּחוּתוֹת מֵאַבְנֵי כָתֵף וַאֲפִלּוּ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת. הָרַ"מ וְהָרַ"שׁ:

משנה י

טז הַיְנוּ דִּלְמָא מִמְּלַךְ וְאֵינוֹ מַעֲמִיק עַד הַסֶּלַע וְזָרַע לֵיהּ, דְּאִלּוּ עַל הַסֶּלַע אֵין רָאוּי לִזְרֹעַ:

פרק ד

משנה א

א כִּדְשָׁרִינַן בְּפִרְקִין דִּלְעֵיל מִשְׁנָה ו'. הָרַ"שׁ:

ב מַשְׁמַע דְּמִשָּׁרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרוֹת הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא זֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה כְּדֶרֶךְ כוּ', הַיְנוּ דַּוְקָא גַּסִּין. וְטַעֲמָא דְּאַף עַל גַּב דִּמְלַקְּטִין שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה אֲפִלּוּ הָכִי הוֹאִיל וְזֶה מְלַקֵּט בְּשֶׁל זֶה וְזֶה בְּשֶׁל זֶה אִי מְלַקְּטִין הַדַּקִּין נִרְאֶה כִּמְתַקֵּן:

משנה ב

ג וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר וְאִם תֹּאמַר וּמַשּׁוּם אַרְנוֹנָא הִתִּירוּ לַחֲרֹשׁ כוּ' דַּהֲוֵי אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַיְרֵי בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁהוּא דְּרַבָּנָן, אִי נַמִּי יֵשׁ לוֹמַר דְּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ הוּא שֶׁהָיוּ שׁוֹאֲלִים מֵהֶם מַס וְאֵין לָהֶם מַה יִּפְרְעוּ כוּ', עַיֵּן שָׁם, וְהָכִי אִיתְמַר בַּיְרוּשַׁלְמִי מְשׁוּם חַיֵּי נֶפֶשׁ:

משנה ד

ד וְצָרִיךְ לְחַלֵּק בֵּין מֵדֵל לְזָרוּד וּפְסוּל דְּפֶרֶק ב' מִשְׁנָה ג' דְּלֹא שָׁרִינַן אֶלָּא עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּמַה לִּי שֶׁמְּזַמֵּר וְכוֹרֵת מִקְצָת מֵהָאִילָן כְּדֵי שֶׁיְּגַדֵּל הוּא אוֹ שֶׁכּוֹרֵת אִילָן אֶחָד כְּדֵי שֶׁיְּגַדֵּל הַשֵּׁנִי. וְנִרְאֶה כְּפֵרוּשׁ הָרַ"מ שֶׁהַמֵּדֵל הוּא שֶׁיִּכְרְתֵם לִהְיוֹת עֵצִים לְאֵשׁ, וְאֶפְשָׁר שֶׁגַּם הָרַ"ב סוֹבֵר כֵּן, אֶלָּא דְּמֵדֵל דְּעָלְמָא פֵּרְשׁוּ דְּהוּא כְּדִּ, אֲבָל אֵין הָכִי נַמִּי דְּצָרִיךְ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בִּשְׁבִיל שֶׁיְּעַבֶּה וְיְגַדֵּל אֶלָּא שֶׁיִּכְרֹת לְעֵצִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

ה **הַמַּבְקִיעַ כוּ'**. פֵּרוּשׁ לָקַחַת מֵהֶם עֵצִים. הָרַ"מ:

י **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**. פֵּרוּשׁ, וּלְתַנָּא קַמָּא לֵית לֵיהּ הַאי שְׁעוּרָא אֶלָּא שְׁעוּרָא אַחֲרִינָא, כְּגוֹן מִשְּׁלֹשָׁה וּלְמַעְלָה אָסוּר, דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא דִּבְשְׁלֹשָׁה מַעֲלֵי לַהּ, וְעַד הָאָרֶץ וַדַּאי קָשֶׁה לַהּ מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹא מַקְשֵׁי קָשֵׁי וְלֹא עָלוּיֵי מַעֲלֵי לַהּ:

משנה ו

ז **הַמְזַנֵּב**. פֵּרֵשׁ הָרַ"מ כְּשֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְזַמֵּר. הָרַשְׁבַּ"ם:

ח אַף כִּי בְּזֵיתִים בְּמִשְׁנָה ד' שֶׁרֵי לְגוֹם, נִרְאֶה דְּשֹׁרֶשׁ הַזֵּיתִים מְעַכְּבִים יוֹתֵר הַמַּחֲרֵשָׁה מִשֹּׁרֶשׁ גְּפָנִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפֵּרוּשׁ:

משנה ז

ט **בְּמַעֲשְׂרוֹת**. אַסֵּיפָא קָאֵי בִּחֲלוּ כּוֹנֵס כו' כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַעֲשְׂרוֹת הַתְּאֵנִים מִשֶּׁיַּבְחִילוּ. וְכֵן כָּתַב הָרַ"שׁ:

משנה ח

י וְלִישְׁנָא דִּקְרָא (יְשַׁעְיָה ה) וַיְקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים מַשְׁמַע דִּבְאֻשִׁים עֲנָבִים, רָעִים הֵם, וּכְפֵרוּשׁ רַשִׁ"י שָׁם, לְפִיכָךְ כָּתַב הָרַ"מ וְהֵבִיא עַל זֶה הָעִנְיָן שֵׁם בָּאְשָׁה מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָרוֹב לְהִתְעַפֵּשׁ וּלְהִשְׁחִית כְּשֶׁיַּנִּיחָהּ, כְּלוֹמַר דַּעֲנָבִים טוֹבִים יִקָּרְאוּ בְּשֵׁם בָּאְשָׁה כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְכָלָל זֶה מֵהַטַּעַם הַנִּזְכָּר. אֲבָל עִקַּר שֵׁם בָּאְשָׁה הוּנַח עַל עֲנָבִים רָעִים כַּנִּזְכָּר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

יא **כּוֹתֵשׁ בַּשָּׁדֶה כו'**. אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקֵט, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ לְכָתְשָׁם בַּשָּׂדֶה, וְכֵן כָּתַב הָרַ"מ:

משנה י

יב זֶה פֵּרוּשׁ הָרַ"מ, וּתְמַהֲנִי לָמָּה מְפָרֵשׁ טַעַם אַחֵר מִמַּה שֶּׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא לְאָכְלָה וְלֹא לְהֶפְסֵד. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **מֻתָּר לְקָצְצוֹ**. פֵּרוּשׁ לְעֵצִים. הָרַ"מ:

פרק ה

משנה א

א **אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ**. וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ הַטַּעַם לָמָּה לֹא אָמְרוּ כְּמוֹ כֵן בְּפַרְסָאוֹת דְּכֵיוָן שֶׁנֶּחְנְטוּ בַּשְּׁבִיעִית שֶׁיִּהְיֶה לְפֵרוֹתֵיהֶן דִּין שְׁבִיעִית כְּשֶׁנִּגְמְרוּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְלָמָּה יִהְיֶה לָהֶם דִּין יָרָק דְּבָתַר לְקִיטָה כְּדִלְעֵיל בְּפֵרוּשֵׁנוּ לְמִשְׁנָה ז' פֶּרֶק ב'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וּבַיְרוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע הַטַּעַם דְּרַק בְּמִקְצַת מְקוֹמוֹת עוֹשׂוֹת לִשְׁתֵּי שָׁנִים. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים:

משנה ג

ב **לוף כו'**. וְאִם תֹּאמַר בְּיָרָק אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה כִּדְלְעֵיל בְּפֶרֶק ב' בְּפֵרוּשֵׁנוּ לְמִשְׁנָה ז', וְאִם כֵּן הַאי לוּף דְּלִקַט בַּשְּׁמִינִית אֵין עָלָיו תּוֹרַת שְׁבִיעִית. וְתֵרֶץ דְּמַתְנִיתִין אַיְרֵי דַּעֲקָרוּהוּ עִם עָלָיו סוֹף שְׁבִיעִית וַעֲקָרוּהוּ בְּמַאֲרוּפוֹת כְּדִינוֹ בַּמִּשְׁנָה דְּלִקַּמָּן וְהִנִּיחוּהוּ בְּמְקוֹמוֹ, וְחָזַר וְנִשְׁרַשׁ וְהוֹסִיף גִּדּוּלָיו בַּשְּׁמִינִית, וּלְפִיכָךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן עִם הָעֲנִיִּים. הָרַ"שׁ:

משנה ד

ג דִּכְשֶׁנֶּעֱקַר בְּשִׁנּוּי לֹא יִמָּלֵט שֶׁיִּפָּסִיד מִקְצַת הַפֵּרִי. וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְקַמָּן דְּכָל הַסְּפִיחִים אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה, יֵשׁ לְפָרֵשׁ דִּכְשֶׁעוֹקְרָהּ וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְאָכְלָן הֲוֵי כְּאִלּוּ הִפְסִידָן בְּיָדַיִם, וְרַחֲמָנָא אָמַר לְאָכְלָה וְלֹא לְהֶפְסֵד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

ד וּמַסִּיק בַּיְרוּשַׁלְמִי דִּבְטָמוּן אֲנַן קַיְמִינַן, וְאָמְרִינַן דְּאֵין דֶּרֶךְ לַעֲקֹר בְּשִׁנּוּי שֶׁל אִסּוּר כְּדֵי לְטָמְנוֹ עַד מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. אֲבָל בַּשְּׁבִיעִית עַצְמוֹ חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יָבִיא מִן הָאִסּוּר, הוֹאִיל וְעַכְשָׁיו קוֹנִין מִמֶּנּוּ עוֹקֵר הָאִסּוּר בְּשִׁנּוּי וְיֹאמַר מִן הַטָּמוּן הֵבֵאתִי. הָרַ"שׁ:

ה **מְשֻׁיָּרָבֶּה**. שֶׁיּוּכַל לִמְצֹא לוּף הַרְבֵּה כָּזֶה גְּדֵלִים בְּהֶתֵּר:

משנה ו

ו **שֶׁאֵין הָאֱמֶן רַשַּׁאי כו'**. אָמַר הַכָּתוּב (וַיִּקְרָא יט) וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל, רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְמִי שֶׁסְּגָרָה עֵינָיו הַתַּאֲוָה וְיֵצֶר הָרַע לֹא תַעֲזֹר אוֹתוֹ לְהוֹסִיף בְּעִוְּרוֹנוֹ וְתוֹסִיף לְהַרְחִיקוֹ מִן הַיֵּשֶׁר, וּמִפְּנֵי זֶה אָסוּר לְעָזֹר עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וְלֹא יְתַקְּנוּ לָהֶם כֵּלִים, אֲבָל רָאוּי לְקַלְקֵל לָהֶם. לְשׁוֹן הָרַ"מ:

ז כְּלוֹמַר דַּוְקָא בַּגַּרְן דְּהַיְנוּ הַרְבֵּה, אֲבָל כְּשֶׁיְּזֹרֶה מְעַט לֹא יְזֹרֶה בְּמִזְרֶה כְּלָל. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח דְּהָא לְאָכְלָה כְּתִיב. וְכָתַב הָרַ"מ וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר, שֶׁלֹּא יְקַצֵּר כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹצֵר בְּכָל שָׁנָה, וְאִם קָצַר כְּדֶרֶךְ הַקּוֹצְרִים לוֹקֶה, כְּגוֹן שֶׁקָּצַר כָּל הַשָּׂדֶה וְהֶעֱמִיד כְּרִי וְדֶשׁ בַּבָּקָר אוֹ שֶׁקָּצַר לַעֲבוֹדַת הָאָרֶץ, אֶלָּא קוֹצֵר מְעַט מְעַט וְחוֹבֵט וְאוֹכֵל:

ט **מַגַּל יָד הוּא חֶרְמֵשׁ קָטָן שֶׁיִּקְטֹף כְּמֹלֹא הַיָּד**. וְהַהֵּ מַגַּל יָד דְּקָצִירָה לָאו לְעִנְיַן תְּבוּאָה וְקִטְנִית וְכֵן יְרָקוֹת דְּדֶרֶךְ לְזָרְעָם בַּגִּנּוֹת וַאֲסוּרִים מִשּׁוּם סְפִיחִים, דַּהֲנָךְ אָסוּר לְקַצְּרָן כְּדִלְעֵיל מִשְׁנָה ד'. אֶלָּא דְּתַלְיָנַן שֶׁיִּקְצֹר הָעֲשָׂבִים שֶׁאֵין זוֹרְעִים אוֹתָם רֹב הָאָדָם כְּגוֹן הַפֵּיגָם דְּרֵישׁ פֶּרֶק ט'. וּמַגַּל קָצִיר יָדוּעַ. הָרַ"מ. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהוּא מַגַּל סְתָם, וְהַיְנוּ חֶרְמֵשׁ:

משנה ז

י **מַתָּר**. לְמִכֹּר לוֹ כֵּלִים לְפִי מַה שֶׁהֵבִיא, וְלֹא נַחְשְׁדֵהוּ שֶׁמָּא הֵבִיא מִן הַמְשֻׁמָּר בְּאוֹצַר פְּרוֹת:

יא **וּמוֹכֵר כּוּ**'. תִּקּוּן דִּבְרֵי זֹאת הַמִּשְׁנָה, מוֹכֵר לְנָכְרִים בָּאָרֶץ, יֶתֶר מִכֵּן, וּלְיִשְׂרְאֵל בְּחוּץ לָאָרֶץ:

משנה ח

יב וְלֹא דָמֵי לְכֵלִים דִּלְעֵיל שֶׁאֵין אָדָם מוֹכֵר, דְּהָתָם לֵיכָּא לְמֵימַר. הָרַ"שׁ:

יג **פֵּרוֹת**. וּבְהָא מוֹדוּ בֵּית שַׁמַּאי דְּאֵין דּוֹמֶה לְפֵרָה דְּאֵין דֶּרֶךְ לִשְׁחֹט כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב:

משנה ט

יד **נֵפָה וּכְבָרָה**. נֵפָה הִיא אֲשֶׁר יָנִיפוּ בָהּ הַקֶּמַח לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַסֹּבִין, וְהִיא כְּמוֹ כְּבָרָה, אֲבָל כְּבָרָה הִיא לִתְבוּאָה וְנֵפָה הִיא לְקֶמַח. הָרַ"מ:

טו **וּבוֹרֶרֶת כּוּ**'. וְהָא דְּלֹא תָּנֵי בְּמַתְנִיתִין תַּנּוּר וְרֵחַיִם גַּבֵּי עֵם הָאָרֶץ כִּדְקָתָנֵי גַּבֵּי שְׁבִיעִית, מִשּׁוּם דְּשָׁמְעִינַן לַהּ מִכְּלָלָא דְּבוֹרֶרֶת וְטוֹחֶנֶת עִמָּהּ, אִי נַמִּי יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ וְסָמַךְ אַדְּתָנֵי בְּרֵישָׁא. הָרַ"שׁ. וְהַתּוֹסָפוֹת תֵּרְצוּ דְּתַנּוּר אֵין דֶּרֶךְ לְהַשְׁאִילוֹ, מִשּׁוּם דְּאִי מִטַּמֵּא טָעוּן שְׁבִירָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **וּמַרְקֶדֶת כּוּ**'. מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי אֲבָל מִשְּׁתַּטִּיל מַיִם קָתָנֵי הָכָא מַרְקֶדֶת, אַף עַל גַּב דִּבְרֵישָׁא לֹא קָתָנֵי לְדִינָא דְּרִקּוּד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז וְהָחְמִירוּ מִשֶּׁתַּטִּיל הַמַּיִם שֶׁאָז תִּתְגַּלְגֵּל אַף עַל גַּב דְּלֹא מְחַיְבָא בְּחַלָּה עַד שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל, תּוֹסְפוֹת גִּטִּין, וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בַּאֲרִיכוּת:

יח **וְכֻלָּן כּוּ**'. בַּיְרוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ דְּלֹא קָאֵי הַךְ טַעֲמָא דְּדַרְכֵי שָׁלוֹם אֶלָּא אַמַּתְנִיתִין דְּמַשְׁאֶלֶת, אֲבָל לְכוּלְהוּ דִּלְעֵיל מִנָּהּ לֹא קָאֵי, וּמִשּׁוּם הָכִי מְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב דְּנָפָה תְּלִינַן לִסְפֹּר כּוּ' וְלֹא תְּלִינַן שֶׁיְּנָפֶּה לִטְחִינָה, וְכֵן כֵּלִים וּלְדַבֵּר שֶׁל הֶתֵּר, וּכְהַנְהוּ דְּתָלִינַן בְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל מֵהַךְ, אֶלָּא דְּהָכָא מַיְרֵי בְּיָדוּעַ שֶׁאֵין לָהּ פֵּרוֹת שֶׁל הֶתֵּר לְמִתְלֵי בָּהּ, וְהִלְכָךְ הֲנָךְ תְּלִיּוֹת לֹא הֲוֵי גְּמוּרוֹת כְּהַנְהוּ דִּלְעֵיל, וְאִי לָאו מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם לֹא הֲוָה שָׁרִינַן לְהוּ. וְאִי לֹא הֲוָה לָן לְמִתְלֵי כְּלָל לֹא הָיָה טַעַם דְּדַרְכֵי שָׁלוֹם כָּל כָּךְ לְהַתִּיר לְסַיֵּעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה שֶׁהוּא בִּכְלַל לִפְנֵי עִוֵּר כּוּ', וְדַוְקָא בַּהֲנֵי דְּנָפָה וּכְבָרָה כּוּ' מוֹעִיל דַּרְכֵי שָׁלוֹם עִם תְּלִיָּה כָּל דְּהוּ, מִשּׁוּם דִּבְהוּ שַׁיָּךְ טְפֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. הָרַ"שׁ:

פרק ו

משנה א

א וֶה לְשׁוֹן הָרַ"מ יֵשׁ מִי שֶׁקּוֹרֵא אֲמָנָה וְהוּא אֲמָנָה וְיֵשׁ מִי שֶׁקּוֹרֵא אֻמְנוֹם. וּמַה שֶּׁכָּתַב וְהוּא אֲמָנָה רוֹמֵז לַפְּסוּק תְּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה (שִׁיר הַשִּׁירִים ד), וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י שָׁם שֶׁאֲמָנָה הוּא הֹר הָהָר:

ב **אֲבָל לֹא כוּ'**. וְדַוְקָא בִּמְחֻבָּר, אֲבָל בִּתְלוּשׁ עוֹשִׂין כְּמוֹ בְּסוּרְיָא דִּבְסָמוּךְ, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי אִם כֵּן לִתְנֵי אַרְבַּע אֲרָצוֹת לַשְּׁבִיעִית דְּיֵשׁ לְסוּרְיָא דִּין לְעַצְמָהּ. הָרַ"מ וְהָרַ"שׁ:

משנה ב

ג **דָּשִׁים כוּ'**. שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר מְלַאכְתָּן הֵם שְׁנוּיִים, דְּעִמּוּר קֹדֶם הַדִּישָׁה וְהַזָּרוּי, וְעוֹד דְּדָרִיכָה שֶׁהִיא בַּעֲנָבִים מַכְנִיס בֵּין מְלָאכוֹת שֶׁבַּתְּבוּאָה:

משנה ג

ד **אֲסוּרִין**. מִשּׁוּם גִּדּוּלֵי שְׁבִיעִית, וְיֹאכְלֵם בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. אִי נַמִּי אֲסוּרִים אֲפִלּוּ בַּאֲכִילָה כְּדִין סְפִיחִים:

משנה ד

ה וְאַף עַל גַּב דִּבְיָרָק אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה, מִכָּל מָקוֹם חַיְישִׁינַן שֶׁלֹּא יְהֵא מִן הַנִּלְקָט בַּשְּׁבִיעִית. הָרַ"שׁ:

ו **הָאַפִּיל**. פֵּרוּשׁ מָקוֹם הָאָפֵל דְּתָלִינַן וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב:

משנה ו

ז וְיִטַּמְּאוּ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפֵּרוּשׁ:

פרק ז

משנה א

א **כָּלָל גָּדוֹל**. לְהָכִי תְּנֵי גָּדוֹל וְלֹא כְּלָל אָמְרוּ כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק קַמָּא דְּפֵאָה וּבְמַעֲשְׂרוֹת פֶּרֶק קַמָּא, מִשּׁוּם דְּגָדוֹל עָנְשׁוֹ שֶׁל שְׁבִיעִית יוֹתֵר מִשֶּׁל מַעֲשֵׂר, דְּאִלּוּ שְׁבִיעִית אִיתָא בֵּין בְּמַאֲכָל אָדָם בֵּין בְּמַאֲכָל בְּהֵמָה, וּמַעֲשֵׂר וּפֵאָה בְּמַאֲכָל אָדָם אִיתָא בְּמַאֲכָל בְּהֵמָה לֵיתָא. גְּמָרָא שַׁבָּת פֶּרֶק ז':

ב **וְדַרְדָּרִים**. הָרַ"מ כָּתַב הָרַכִּים. וְאַף עַל גַּב דְּלִעְנְיַן מְלוּגְמָא דְּרֵישׁ פֶּרֶק ח' כְּתָבוֹ, נִרְאֶה דְּאַף לְכָאן מְפָרֵשׁ כֵּן:

ג **וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים**. בַּגְּמָרָא בְּבָבָא קַמָּא דַּף ק"א אָמַר קְרָא לְאָכְלָה, בְּמִי שֶׁהֲנָאָתוֹ וּבְעוּרוֹ שָׁוִין, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁבִּשְׁעַת הֲנָאָתוֹ כָּלֶה מִן הָעוֹלָם. וּמִינֵי צְבָעִים נַמִּי בִּשְׁעַת רְתִיחַת הַיּוֹרָה כָּלֶה הַשֹּׁרֶשׁ וְקוֹלֵט הַצֶּבַע, נִמְצָא דַּהֲנָאָתָן וּבְעוּרָן שָׁוֶה:

משנה ב

ד **כָּל שֶׁאֵינוֹ**. הוֹאִיל וְאֵינוֹ לְעֵצִים. כֵּן כָּתַב הָרַ"מ. וּמְפָרֵשׁ דְּמִתְקַיֵּם בָּאָרֶץ לֹא קָאֵי אֶלָּא אַמִּין הַצּוֹבְעִים, אֲבָל שֶׁאֵינוֹ מַאֲכַל אָדָם וּבְהֵמָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֵין לָהֶם בְּעוּר כוּ'. וְנִסַּח אַחֵר כָּל שֶׁהוּא מַאֲכַל אָדָם כוּ', וּלְגַרְסָא זוֹ מִתְקַיֵּם בָּאָרֶץ אַכַּלְהוּ קָאֵי:

משנה ג

ה **שְׁבִיעִית**. וּלְעִנְיַן בְּעוּר כָּתַב הָרַ"מ בְּפֶרֶק ז' דְּאֵין לָהֶם בְּעוּר וְלֹא לְדָמֵיהֶן, וְהַכֶּסֶף מִשְׁנֶה יְהִיב טַעֲמָא דְּלַהֲסָקָה קַיְמִי, וּמְפָרֵשׁ בְּכָל גַּרְעִינֵי פֵּרוֹת, וְכֵיוָן דְּעִקַּר הַפְּרִי רָאוּי לְמַאֲכַל אָדָם חָלָה קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית עֲלֵיהֶם. אֲבָל לְפִי פֵּרוּשׁ הָרַ"ב דַּוְקָא בַּהֲנֵי דְּרָאוּיִים לִבְהֵמָה אוֹ לַעֲשׂוֹת מֵהֶן שֶׁמֶן נִרְאֶה דְּתַנָּא נָקֵט שְׁבִיעִית, וְהוּא הַדִּין בְּעוּר:

ו מִלְּשׁוֹן וְלֹא אָסְרוּ מַשְׁמַע דְּרַבָּנָן הוּא דְּאָסְרֵי, וְקָשָׁה דַּהֲרֵי מִמִּקְרָא הוּא נִדְרָשׁ. וְנִרְאֶה לִי דְּאַף עַל גַּב דְּמִדְּאוֹרַיְתָא אָסוּר לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה מִדְּכְתִיב יִהְיוּ, אֲפִלּוּ הָכִי מִדְּכְתִיב נַמִּי לָכֶם לוֹמַר שֶׁלָּכֶם יִהְיוּ, נִשְׁאַר הָאִסּוּר וְהַהֶתֵּר מָסוּר לַחֲכָמִים לְפָרֵשׁ לָנוּ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ אָסוּר וּבְאֵיזֶה דֶּרֶךְ מֻתָּר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז **יַרְקוֹת שָׂדֶה**. לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי (פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ד') דְּכָל הַסְּפֵיחִים אֲסוּרִים, הָכָא בִּירָקוֹת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְזָרְעָן דְּאֵין לַחֲשֹׁד שֶׁנִּזְרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית, מֻתָּרִין. וּלְהָכִי תְּנַן יַרְקוֹת שָׂדֶה, מַשְׁמַע הַגְּדֵלִים מֵאֲלֵיהֶם בַּשָּׂדֶה. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

משנה ד

ח הֲוָה לֵיהּ לְמִנְקַט קְרָא דִּלְכָם דְּמַיְתֵי בַּגְּמָרָא כְּדִלְעֵיל אֶלָּא דְּנָקַט פָּסוּק מְרֻוָּח דְּמִפֹּרָשׁ כָּתוּב דְּמִכְּירָה מֻתָּרֶת:

ט וּלְמַאי דְּכָתְבִינַן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא אָסוּר אֶלָּא שֶׁמָּסוּר בְּיַד חֲכָמִים, אִיכָּא לְמֵימַר דְּמִשּׁוּם מַס נַמִּי כֹּחַ בְּיָדָם לוֹמַר שֶׁהַתּוֹרָה לֹא אָסְרָה בְּכִי הָא, אִי נַמִּי מִשּׁוּם חַיֵּי נֶפֶשׁ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **וַחֲכָמִים אוֹסְרִין**. חֲכָמִים הַיְנוּ תַּנָּא קַמָּא, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּצַיָּד כְּשֶׁמְּכַוֵּן לָצוּד טְמֵאִים אִיכָּא בֵּינֵיהוּ, דְּלַחֲכָמִים שָׂרֵי הוֹאִיל וּמֻחְמַת אֲמָנוּתוֹ נִתְחַיֵּב מַס רַשַּׁאי לְכַוֵּן לָצוּד הַטְּמֵאִים כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְפָרֵעַ הַמַּס, וּלְתַנָּא קַמָּא אַף עַל פִּי דְּצַיָּד הוּא לֹא הִתִּירוּ לוֹ אֶלָּא בְּנִזְדַּמֵּן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

יא **שֶׁנּוֹשְׁרִין**. מַה שֶּׁאֵין כֵּן לוּלָבִים דְּאֵין נוֹשְׁרִין:

משנה ו

יב הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פְּרִי, וְהוּא הַדִּין לְכָל אֵילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פְּרִי וְשָׁרַף יוֹצֵא מִמֶּנּוּ. אֲבָל בְּאֵילָן הָעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, קְטָפָא דְּפֵירֵי יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית, אֲבָל קְטָפָא דְּנַוְזָא אוֹ דְּעָלִים אֵינוֹ פְּרִי אַף לְתַנָּא קַמָּא וְאֵין לוֹ שְׁבִיעִית. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג כְּדִ כָּתַב הָרַ"שׁ מִדְּלֹא תְּנָן דְּאֵין לָהֶם שְׁמַע מִנָּהּ דְּיֵשׁ לָהֶן, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין לְעֵיל מִשְׁנָה ג'. וּלְהָרַ"מ נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין הָכָא דְּאֵין לָהֶם כְּדִלְעֵיל:

יד וְהָרַ"שׁ כָּתַב דְּכֻלֵּי עַלְמָא סְבִירָא לְהוּ דַּהֲנָאתָן וּבְעוּרָן שָׁוֶה, וּמַאן דְּשָׁרֵי מִשּׁוּם דְּבָטֵל אַגַּב הָעֵץ:

משנה ז

טו הָכִי מַשְׁמַע בַּיְרוּשַׁלְמִי. וְהַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב הֶאֱרִיךְ לְהַפְלִיא וּמַסִּיק וְנִרְאֶה כְּפֵרוּשׁ הָרַ"מ שֶׁמְּפֹרָשׁ וֶרֶד חָדָשׁ בְּשֶׁמֶן יָשָׁן וֶרֶד דִּשְׁבִיעִית שֶׁכְּבָשׁוֹ בְּשֶׁמֶן דְּשִׁשִּׁית יִלָּקֵט, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס כֹּחַ הַוֶּרְדִּין וְטַעֲמָם בַּשֶּׁמֶן שֶׁהַשֶּׁמֶן יָשָׁן וְהַוֶּרֶד חָדָשׁ, אֶלָּא אִם כֵּן יַנִּיחֵהוּ זְמַן רַב. וְיָשָׁן בְּחָדָשׁ וֶרֶד דִּשְׁבִיעִית בְּשֶׁמֶן דִּשְׁמִינִית, וְזֶה יִכָּנֵס בּוֹ כֹּחַ הַוֶּרֶד וְטַעֲמוֹ מִיָּד, וּמִפְּנֵי זֶה חַיָּב לְבַעֵר הַשֶּׁמֶן. וּפֵרֵשׁ הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה כִּי הַוֶּרֶד הַיָּשָׁן נוֹתֵן כֹּחַ וְטַעַם יוֹתֵר מַהֵר מִן הֶחָדָשׁ, וְהַשֶּׁמֶן הֶחָדָשׁ נֹחַ לְקַלֵּט טַעַם יוֹתֵר מֵהַיָּשָׁן:

טז וְתָמוּהַּ דִּבְמִשְׁנָתֵנוּ מַשְׁמַע דִּבְעִנְיָן אֶחָד שְׁנָאָן לְוֶרֶד וְחָרוּבִין אֶלָּא שֶׁדִּינָם נִשְׁתַּנָּה כוּ'. וְהָרַ"מ מְפָרֵשׁ דְּחָרוּבִין בְּיַיִן יְכִנּוֹס בּוֹ טַעַם הֶחָרוּבִין מִיָּד, וּמִפְּנֵי זֶה עַל שְׁנֵי הַדְּרָכִים חַיָּב לְבַעֵר:

יז רְצוֹנוֹ לוֹמַר זֶה הַכְּלָל לַאֲתוֹיֵי כָּל אִסּוּרִים:

יח **כָּל שֶׁהוּא**. תֵּימַהּ לְמַאי הָדָר תָּנֵי לֵיהּ, וַהֲרֵי זֶה הַכְּלָל לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ שֶׁל שְׁבִיעִית בָּא, כִּדְתָנֵי חַיָּב לְבַעֵר. וְנִרְאֶה לִי דִּלְעִנְיַן גִּדּוּלִין הוּא, שֶׁאִם לָקַח בָּצָל שִׁשִּׁית וּנְטָעָהּ בַּשְּׁבִיעִית וְהוֹסִיפָה כָּל שֶׁהוּא, אוֹתוֹ כָּל שֶׁהוּא מְבַטֵּל אֶת הָעִקָּר וּמְחַיֵּב כֻּלּוֹ בְּבִעוּר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְעַיֵּן שָׁם:

פרק ח

משנה א

א **כְּלָל גָּדוֹל**. עַיֵּן בְּרֵישׁ פִּרְקִין דִּלְעֵיל:

ב וְהַטַּעַם פֵּרֵשׁ הָרַ"מ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, לֹא יְשַׁנֶּה פֵּרוֹת מִבְּרִיָּתָן כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵינוֹ מְשַׁנֶּה בִּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל חַי לֹא יֹאכְלֶנּוּ מְבֻשָּׁל כוּ', לְפִי שֶׁאֵין שׁוֹלְקִין אָכְלֵי בְּהֵמָה:

משנה ב

ג **שֶׁנִּתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר**. דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כה) תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל, תִּהְיֶה, אַף לְהַדְלָקַת הַנֵּר. סְפְרָא:

משנה ג

ד **לֹא בְמַדָּה**. הָא דְּמֻתָּר לִמְכֹּר כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת פֶּרֶק קַמָּא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּהַמְלַקֵּט עַל מְנָת לֶאֱכֹל וְהוֹתִיר מֻתָּר לִמְכֹּר. וְאֶפְשָׁר דְּלוֹקֵחַ עַל מְנָת לֶאֱכֹל לֹא חָשִׁיב סְחוֹרָה אֶלָּא אִם כֵּן לוֹקֵחַ בְּזוֹל עַל מְנָת לִמְכֹּר בְּיֹקֶר, שֶׁקּוֹנֶה לְהַרְוִיחַ. וְכָתַב הָרַ"מ שֶׁהַדְּמִים יֵשׁ לָהֶן דִּין קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית:

ה **לֹא תְּאַנִּים כּוּ'**. אִשְׁתְּמִעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּרִגִילוּת הַתְּאֵנִים לְשָׁקְלָן כּוּ' וַהֲוָה אָמֵינָא דְּכְשֶׁמְּשַׁנֶּה וּמְנָאן סַגִּי, וְכֵן בְּיָרָק דְּדֶרֶךְ לְמָנוֹתָן אֲגֻדּוֹת וַהֲוָה אָמֵינָא כִּי מְשַׁנֶּה וְשׁוֹקְלָן שָׁרֵי, קָא מַשְׁמַע לָן דְּאֵין מֻתָּר לִמְכֹּר בְּאֵלּוּ הַדְּרָכִים אֲפִלּוּ בְּשִׁנּוּי מִכְּדַרְכּוֹ, אֶלָּא מוֹכֵר אַכְסָרָה כְּלוֹמַר בְּאֹמֶד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף לֹא אֲגֻדּוֹת**. כְּלוֹמַר אַף עַל פִּי שֶׁרוֹצֶה לִמְכֹּר שֶׁלֹּא בְּמִנְיָן אֶלָּא אַכְסָרָה:

ז **בַּבַּיִת**. פֵּרוּשׁ אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱגֹד כְּשֶׁרוֹצֶה אוֹתָן לַבַּיִת מֻתָּר לְהוֹלִיכוֹ אָגוּד לִמְכֹּר. הָרַ"שׁ:

משנה ד

ח **שְׁכָרוֹ מֻתָּר**. וְאִם תֹּאמַר וּמַאי שְׁנָא מִצּוֹבֵעַ בְּשָׂכָר דְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ז'. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּדַוְקָא בְּדָבָר מְרֻבֶּה דִּבְצוֹבֵעַ רְוִיחֵי טְפֵי וְדַמְיָא לִסְחוֹרָה קָנְסוּ רַבָּנָן. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט **שְׁכָרוֹ אָסוּר**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהוּא דְּמֵי שְׁבִיעִית וְאָסוּר לְנַהֵג בּוֹ אֶלָּא כְּמִנְהַג דְּמֵי שְׁבִיעִית. הָרַ"מ:

משנה ה

י **וְלֹא לְבַלָּן**. מְסַיֵּם הָרַ"מ וְלֹא לִשְׁאָר אֻמָּנִין. וּמַתְנִיתִין נָקְטָה אֵלּוּ לְרִבּוּתָא דְּבַלָּן וְסַפָּר הֲנָאַת הַגּוּף עוֹשִׂין לוֹ וְסַפָּן דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲבֹר הַנַּחַל אֶלָּא עַל יְדֵי סְפִינָה, וַהֲוֵי אָמֵינָא דְּשָׁרֵי:

משנה ו

יא הַכְּוָנָה כְּדֵי לְשַׁנּוֹת וְשֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בְּפֵרוֹת שְׁבִיעִית כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּתְעַסֵּק בִּשְׁאָר הַשָּׁנִים. הָרַ"מ:

יב **וְאֵין עוֹשִׂין**. מִלְּשׁוֹן וְשָׂם עִשּׂוּ דַּדֵּי בְּתוּלֵיהֶן (יְחֶזְקֵאל כג) וְהוּא עִנְיָן מְעוּף וּסְחִיטָה:

משנה ז

יג וְדִין הַיּוֹבֵל וְדִין הַשְּׁמִטָּה בְּפֵרוֹתֵיהֶן שָׁוִין לְכָל דָּבָר:

משנה ח

יד מְסַיֵּם הָרַ"מ מִלְּבַד פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

טו **אֵין מְבִיאִין**. דְּכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין:

טז **אֵין סָכִין כֵּלִים**. דְּהָא דִתְנַן לְעֵיל דִּשְׁבִיעִית נִתְּנָה לְסִיכָה, רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְסִיכַת אָדָם, לֹא לְסִיכַת עוֹרוֹת וְכֵלִים. הָרַ"מ:

משנה ט

יז **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְדֵלֵק**. מִסְתַּבְּרָא דְאַף בְּכֵלִים סְבִירָא לֵיהּ דְּיִדָּלְקוּ, אֶלָּא דְּכִי אָמַר לְמִלְּתֵיהּ בְּעוֹר אָמָרָהּ:

יח **יֹאכַל כְּנֶגְדּוֹ**. מִסְתַּבְּרָא דְּטַעֲמָא לֹא הֲוֵי אֶלָּא מִשּׁוּם קְנָסָא, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

משנה י

יט וּמַשְׁמַע דְּלְאַחַר שֶׁגָּזְרוּ עַל הַכּוּתִים שֶׁיְּהֵיוּ כְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְכָל דְּבָרֵיהֶם אֵירְעָנַן. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת שֶׁגָּזְרוּ עַל פִּתָּן לְפִי שֶׁהָיוּ מְבַטְּלִין מִבְּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּימֵי עֶזְרָא כִּדְאָמַר בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה יא

כ **מַתְּר**. אַף עַל גַּב דְּתֶבֶן וְקַשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית אָסוּר כִּדְתָנַן לְקַמָּן. הָרַ"שׁ. וּלְשׁוֹן הֶסֵּק בְּדִיעֲבַד קָאָמַר דְּמַתְּר לְרָחֵץ בָּהּ, וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דִּלְכַתְּחִלָּה נַמִּי מַתְּר לְהַסִּיק בָּהֶן מֶרְחָץ מִשּׁוּם דְּצָרְכָה אָדָם הוּא, וּכְדִתְנַן גַּבֵּי מְלוּגְמָא (לְעֵיל מִשְׁנָה א). כֶּסֶף מִשְׁנָה:

פרק ט

משנה א

א כָּתַב הַתּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב הָכִי תַּנְיָא בְּסֵכָּה דַּף ל"ט, וְלֹא יָדַעְתִּי טַעַם דְּנָקְטֵי בְּכַחֲצִי אִסָּר, וַהֲרֵי פְּרוּטָה הִיא הַפְּחוּתָה שֶׁמַּמְטְבְּעוֹת הַנִּזְכָּרוֹת בַּמִּשְׁנָה הֲוֵי מָצֵי לְמִנְקָט:

ב הִתִּירוּ לוֹ כְּדֵי מְזוֹנוֹ כִּדְאִיתָא בַּמַּסֶּכְתָּא הַנִּזְכֶּרֶת, וְשָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת הֵן מְזוֹן יוֹם הַשַּׁבָּת. הָרַ"שׁ:

ג צָרִיךְ לוֹמַר דְּשָׁדֶה דִתְנַן בְּמַתְנִיתִין וּדְנָקַט הָרַ"ב בְּרֵישָׁא, מִדְּבָר קָרִינַן לֵיהּ:

משנה ב

ד אֵין רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁיִּשְׂרְפֵם אוֹ יְזָרְקֵם לַיָּם הַמֶּלַח (כְּדַעַת כַּמָּה רַבְוָתָא) אֶלָּא שֶׁמַּדְעָתוֹ כְּדַעַת הַתּוֹסָפוֹת וְהָרַ"שׁ כוּ' דְּאֵין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לֹא בִּכְלַל הַנִּשְׂרָפִים וְלֹא בִּכְלַל הַנִּקְבָּרִים, אֶלָּא

כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַבִּעוּר דְּהַיְנוּ כְּשֶׁכָּלָה בְּכָל אֶרֶץ וָאֶרֶץ כְּדִתְנַן, מְחַלֵּק כוּ' וּמוֹצִיא עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ וּמַפְקִיר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב מִשְׁנָה ח':

משנה ג

ה **לֹא אָמְרוּ כוּ'**. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּלֵיג אַתַּנָּא קַמָּא דְּסִבִירָא לֵיהּ דְּדִין שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת הֵן יְהוּדָה כוּ' וּבְכָל אֶרֶץ מֵהֶן שְׁלֹשׁ אֶלָּא דְּלְעִנְיַן שְׁבִיעִית כָּל אֶרֶץ אַחַת הִיא, וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאַדְרַבָּה לֹא אָמְרוּ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת אֶלָּא בְּאֶרֶץ אַחַת, אֲבָל זֹאת הָאָרֶץ הִיא יְהוּדָה בִּלְבָד. אָמְנָם שְׁאָר אֲרָצוֹת כוּ':

ו **וְכָל כוּ'**. סוֹבֵר רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּלְזֵיתִים וּתְמָרִים מִתְרַחֲקִים. דְּהָא דְּאֵין מִתְרַחֲקִים גְּמִירֵי כוּ' וּבַהֲנֵי גְּדֵלִים וּלְפִיכָךְ מִתְרַחֲקִים (וְעַיֵּן בְּתוֹסָפוֹת חֲדָשִׁים שֶׁהִשִּׂיג עַל זֶה הַפֵּרוּשׁ וּמַסִּיק קִים לְהוּ לְרַבָּנָן דְּפֵרוֹת הַלָּלוּ כָּלִים בְּכָל מָקוֹם בְּשָׁוֶה). וְרַ"מ כָּתַב דְּזֹאת הַבָּבָא דְּוָכָל הָאֲרָצוֹת דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא:

משנה ד

ז **הַשְּׁמוּר**. וְתֵימַהּ דְּלְתַנָּא קַמָּא שְׁמוּר הַיְנוּ מַה שֶּׁבַּבָּתִּים וּמַה שֶּׁבַּגְּנוֹת, וְאִי אָמַרְתְּ אַף עַל הַשָּׁמוּר אִם כֵּן זְמַן הַבִּעוּר אֵימָתַי כוּ'. וְנִרְאֶה לִי שֶׁזֶּה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָכִי קָאָמַר, לֹא כְּדִבְרֵי תַּנָּא קַמָּא שֶׁאוֹסֵר עַל כָּל שָׁמוּר, אֶלָּא מָצִינוּ שֶׁרַשַּׁאי לֶאֱכֹל אַף עַל הַשָּׁמוּר, וְתַפְסְתְּ מֵעָט כוּ', וְהַיְנוּ בִּכְגוֹן מְחֻבָּר בָּאִילָן וְהָאִילָן בְּמָקוֹם שָׁמוּר הוּא עוֹמֵד, מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וְהַפֵּרוֹת עֲדַיִן בַּמְחֻבָּר אוֹכְלִים עֲלֵיהֶם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

ח וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר אוֹכְלִין עַל הָרִאשׁוֹן דּוֹרֵשׁ לִסְבָרָתוֹ מֵהַאי קְרָא, וּפֵרְשׁוּ דְּסוֹבֵר דְּאִי לָאו הַאי קְרָא הֲוָה אָמֵינָא דְּאוֹתוֹ הַמִּין דָּוְקָא יְבַעֵר וְלֹא יוֹתֵר אַף עַל פִּי שֶׁטַּעַם הָאִסּוּר מְעֹרָב בָּהֶן, דְּלֹא דָּמֵי אִסּוּר דְּבִעוּר לְשְׁאָר אִסּוּרִים דְּהָא שְׁרֵי לַעֲנִיִּים, וַהֲוָה אָמֵינָא דְּנַחֲשְׁבִיהּ כְּמִבְעָר כֵּיוָן שֶׁאֵין כָּאן אֶלָּא הַטַּעַם. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סוֹבֵר דְּדַוְקָא הַטַּעַם חָשִׁיב כְּמִבְעָר, וְהַאי קְרָא אָתֵי לְהַתִּיר אַף גּוּף אוֹתוֹ שֶׁכָּלָה הוֹאִיל וּמְעֹרָב בָּהֶן הַטַּעַם מִן הַמֻּתָּרִין:

ט **רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כוּ'**. לְשׁוֹן הַתּוֹסָפוֹת וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל סָבַר מַמָּשׁוּת שֶׁל כָּל אֶחָד שֶׁכָּלָה מִן הַשָּׂדֶה אָסוּר, אֲבָל הַטַּעַם הוּא כְּמִבְעָר. וְנִרְאֶה לִי דְּאַתְיָא לֵיהּ נַמִּי מִקְרָא דְּדָרִישׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּסְבִירָא לֵיהּ דְּאִי לָאו הַאי קְרָא הֲוָה אָמֵינָא דְּאַף הַטַּעַם אוֹסֵר וְהַכֹּל יְבַעֵר וְשָׁוֶה לְשְׁאָר אִסּוּרִים לֶאֱסֹר בְּטַעֲמוֹ, קָא מַשְׁמַע לָן הַהִּ קְרָא מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַמִּין בַּשָּׂדֶה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּלוּעַ טַעַם אִסּוּר לֵית לָן בָּהּ וְאַתָּה אוֹכֵל מִן הַבַּיִת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **אוֹכְלִין בָּרְגִילָה כוּ'**. רְגִילָה פֵּרְשׁוֹ הָרַעַ"ב בְּרֵישׁ פֶּרֶק ז'. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם רְגִילָה הוּא עֵשֶׂב חֲלוּלְגּוֹגוֹת וְיֵשׁ בּוֹ לֵחוּת הַרְבֵּה וּבִשְׁבִיל זֶה תַּעֲמֹד יָמִים רַבִּים, וְאִם פָּסְקָה מִמָּקוֹם אֶחָד נִמְצֵאת בְּאַחֵר שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר לַח מִמֶּנּוּ, וְנִסְתֶּרֶת מִן הָאָרֶץ, וּכְשֶׁהֵם רוֹאִין שֶׁיָּבֵשׁ בְּבִקְעַת בֵּית נְטוֹפָה יוֹדְעִים שֶׁכְּבָר יָבְשָׁה בְּכָל מָקוֹם וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, מִפְּנֵי שֶׁזּוֹ הָאָרֶץ לַחָה מְאֹד וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת בֵּית נְטוֹפָה שֶׁהִיא אֶרֶץ רַבַּת הַלֵּחוּת, וְעֵשֶׂב הַהוּא עוֹמֵד יָמִים רַבִּים עַל הָאָרֶץ וְהִיא הַסְּגָרִיוֹת:

משנה ו

יא **וְהַמְגַבֵּב בַּיָּבֵשׁ**. אוֹסֵף הָעֲשָׂבִים הַלַּחִים נִקְרָא מְלַקֵּט, וְהַיְבֵשִׁים נִקְרָא מְגַבֵּב, לְקוֹשֵׁשׁ קַשׁ תַּרְגּוּמוֹ לְגַבָּבָא גִּילֵי. הָרַ"מ:

יב כְּלוֹמַר בֵּין עֲלֵי קָנִים בֵּין עֲלֵי גְּפָנִים:

משנה ז

יג **עַד כוּ'**. וְאֵין בַּעַל הַבַּיִת מוֹחֶה. וְטַעֲמָא דְּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא קַשָּׁה דְּרִיסַת הָרֶגֶל לַזָּרִעִים עַד אוֹתוֹ זְמַן, כִּדְאִיתָא בְּמָרְבָּה. הָרַ"שׁ. וְלֹא דָמֵי לִדְרֵישׁ פֶּרֶק ח' דְּפֵאָה, דְּהָתָם לְעִנְיַן הֶתֵּר כָּל אָדָם בְּמַתְּנוֹת עֲנִיִּים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד יְרוּשַׁלְמִי. וְטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא לְמֵימַר כֵּלֶה לִבְהֶמְתְּךָ מִן הַבַּיִת, אֶלָּא שֶׁאִם הָיָה זֶה הַמִּין מִבַּחוּץ בַּשָּׂדֶה לַחַיָּה הָיָה לָהּ שֶׁתֹּאכַל מִמֶּנּוּ, אֲבָל הוֹאִיל וְזֶה הַמִּין נִתְבַּטֵּל כְּבָר וְנִסְרַח מִמֶּנּוּ בַּשָּׂדֶה אִם כֵּן אִלּוּ הָיָה זֶה שֶׁבַּבַּיִת גַּם כֵּן בַּשָּׂדֶה כְּבָר הָיָה עָבַר וּבָטֵל מִן הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה לָהּ לַחַיָּה שֶׁתֹּאכַל מִמֶּנּוּ, שׁוּב אֵין לוֹ לְכַלּוֹת מִן הַבַּיִת כֵּיוָן שֶׁלֹּא נֶחְסַר לַחַיָּה כְּלוּם בְּמַה שֶׁהִכְנִיס זֶה לְבֵיתוֹ:

משנה ח

טו **אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׁירִים**. פֵּרוּשׁ עֲנִיִּים, כָּל שֶׁלָּקְטוּ הַפֵּרוֹת מִשְּׂדוֹת אֲחֵרִים מִן הַהֶפְקֵר. עֲשִׁירִים הַיְנוּ בַּעֲלֵי הַשָּׂדוֹת עַצְמָם שֶׁלָּקְטוּ אוֹתָם מִן הַשָּׂדוֹת שֶׁלָּהֶם בְּהֶפְקֵרָם. כֶּסֶף מִשְׁנֶה בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן. וְהָא דְּאָסוּר לֶאֱכֹל אַחַר הַבְּעוּר הַיְנוּ כְּשֶׁמַּחֲזִיק בָּהֶם כְּשֶׁלּוֹ, אֲבָל אַחַר שֶׁהִפְקִירָם וְהוֹצִיאָם מֵרְשׁוּתוֹ אִם חָזַר וְזָכָה בָּהֶם לְהַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁיִּכְלוּ. יְרוּשַׁלְמִי:

משנה ט

טז **כְּדִ֣י פִרְשׁ֔וֹ הַר"מ בְּפֵרוּשׁוֹ**. וְהָרַ"שׁ מִשְׁמָא דְּגְמָרָא פֶּרֶק קַמָּא דְּבְכוֹרוֹת כָּתַב מִלְּדוֹרוֹתֵיכֶם דְּגַבֵּי חַלָּה, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י לְדוֹרוֹתֵיכֶם כְּתִיב בְּחַלָּה מַשְׁמַע אֲפִלּוּ בַּשְּׁבִיעִית, וּכְתִיב מֵרֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם וְגוֹ':

פרק י

משנה א

א וְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ כְּשֶׁפֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא (אַחֲרָיוּת בַּשְּׁטָר) לֹא מְהַנֵּי לוֹמַר דִּלְכָךְ פֵּרֵשׁ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ מַשְׁכּוֹן. וְשֶׁלֹּא בִשְׁטָר הַיְנוּ שֶׁכָּתַב סְתָם וְלֹא פֵּרֵשׁ בּוֹ הָאַחֲרָיוּת:

משנה ב

ב **מְשַׁמֵּט**. וְלֹא דָמֵי לְהַקָּפַת חֲנוּת וּשְׂכַר שָׂכִיר, דְּהַקָּפַת חֲנוּת דֶּרֶךְ לְהַקִּיף שָׁנָה וּשְׁנָתַיִם וּבַסּוֹף נוֹטֵל חוֹבוֹ וְאֵין דֶּרֶךְ לְנָגְשׁוֹ. וְכֵן הַשְׂכִיר דַּרְכּוֹ לְקַבֵּץ שְׂכָרוֹ בְּיַד שׁוֹכְרוֹ וְאֵינוֹ נוֹגְשׁוֹ לְתָתָם לוֹ, אֲבָל הֵם בְּיָדוֹ כְּפִקָּדוֹן אוֹ כְּהִלְוָהוּ עַד אַחַר שְׁבִיעִית, דְּאֵין שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ. אֲבָל הַמּוֹכֵר חֵפֶץ לַחֲבֵרוֹ וְלֹא קָבַע לוֹ זְמַן לְפָרְעוֹ אַחַר שְׁבִיעִית הֲוָה לֵיהּ כְּאִלּוּ הִלְוָהוּ, וּשְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ וְהַיְנוּ טַעֲמָא דְּהַשּׁוֹחֵט אֶת הַפָּרָה וְחֶלְקָהּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכוּ' דְּמַתְנִיתִין. בֵּית יוֹסֵף חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ס"ז סָעִיף י"ט:

ג וְשָׁאנֵי מִשְׁעְבּוּד קַרְקָעוֹת, דְּקַיְמָא לַן מַלְוֶה קוֹנֶה מַשְׁכּוֹן מִשּׁוּם דְּוֹלְךְ תִּהְיֶה צְדָקָה. וְאַף דְּהַקְּרָא שֶׁלֹּא בִשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ כְּתִיב, מִכָּל מָקוֹם אַלִּים שִׁעְבּוּדֵיהּ דְּבִשְׁעַת הַלְוָאָה דִּלֹּא מְשַׁמֵּט לֵיהּ. תּוֹסָפוֹת:

משנה ג

ד וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ תַּם דְּהַהִיא שְׁמִטַּת קַרְקַע לְאוּ בַּעֲבוֹדַת קַרְקַע אֶלָּא בַּשְּׁדוֹת שֶׁחוֹזְרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בַּיּוֹבֵל. דְּבִזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג שֶׁמְּשַׁמֵּט אֶת הַקַּרְקַע, שְׁבִיעִית נוֹהֶגֶת שֶׁמְּשַׁמֶּטֶת כְּסָפִים. וּבְבֵית שֵׁנִי לֹא נָהֲגוּ יוֹבֵל לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ כָּל יוֹשְׁבֶיהָ עֲלֶיהָ. וּבְשֵׁם רַבֵּנוּ תַּם פֵּרְשׁוּ דִּבְבֵית שֵׁנִי נָהֲגוּ יוֹבֵל, וְהֵלֶּל לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים תִּקֵּן, דְּיוֹדְעִים הָיוּ שֶׁהַבַּיִת עָתִיד לֵחָרֵב:

משנה ד

ה **אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי**. בְּגִטִּין דַּף ל"ב פְּלִיגִי, רַב נַחְמָן סָבַר דְּדַוְקָא תָּנֵי תְּרֵי לְאַשְׁמְעִינַן דְּבֵית דִּין שֶׁל שְׁנַיִם סַגִּי הָכָא, וְרַב שֵׁשֶׁת סָבַר דְּהָכָא נַמִּי בָּעִינַן שְׁלֹשָׁה, וְתַנָּא אָטוּ כִּי רוֹכְלָא לֵחָשֵׁב וְלֵיזָל:

ו **שָׁיֵשׁ לִי**. בַּגְּמָרָא הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, שֶׁיֵּשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי:

ז וְאַף עַל גַּב דְּטַעֲמָא דִּפְרוֹזְבּוּל הוּא מִשּׁוּם דְּכָל שֶׁבַּיָּד בֵּית דִּין כְּגָבוּי דָּמֵי, וְהַנֵּי לְהַעִיד בְּקֹשׁ לְפָנֵיהֶם, אֲפִלּוּ הָכִי כִּי חַתְמֵי דַּיָּנִים נַעֲשׂוּ דַּיָּנִים, דְּעַד נַעֲשָׂה דַּיָּן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

ח **וְהַמְּאֻחָר פָּסוּל**. טַעֲמָא נַמִּי מִשּׁוּם קְנָס כְּמוֹ גַּבֵּי שְׁטַר חוֹב:

ט יְרוּשַׁלְמִי. וְהָרַ"ן בְּשֵׁם הָרַ"ז כָּתַב דְּבִכְגוֹן זֶה מָצוּי דְּטָעוּ הָעֵדִים. וְכָתַב הָרִיבַ"ש דְּצָרִיךְ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל וּלְהַחְמִיר הַדִּין. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

י שֶׁכָּל מַה שֶּׁיּוּכְלוּ חֲכָמִים לְתַקֵּן כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה כְּעוֹקְרִים דָּבָר מֵהַתּוֹרָה הִתְקִינוּ. הָרַשְׁבַּ"ם. וְלַאֲפוֹקֵי מִסְּטָלְטְלִין דְּאִינָן חֲשׁוּבִין כָּל כָּךְ כִּגְבוּיִים כְּמוֹ קַרְקַע, דְּקַרְקַע אֵינָהּ נִגְזֶלֶת (וְאֵין יָכוֹל לְהַצְנִיעַ, אִי נַמִּי אֵין רְגִילִים לְהַלְווֹת לְמִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע, וּבְמִלְּתָא דְּלֹא שְׁכִיחַ לֹא תִקְּנוּ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפְּרוּשׁ):

יא לְאו בְּדָוְקָא הוּא, אֶלָּא אֲפִלּוּ אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת, כְּגוֹן שֶׁנִּתַּן לָהּ קַרְקַע עַל מְנָת שֶׁאֵין לְבַעֲלָהּ זְכוּת. כֵּן מוּכָח בַּיְרוּשַׁלְמִי וְהֵוִי דּוּמְיָא דְּסֵיפָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בַּהַשְׁמָטוֹת. בֵּית דָּוִד:

יב **וְלַיְתוֹמִים כּוּ'**. דְּתַקָּנָה זוֹ לְטוֹבַת עֲנִיִּים תִּקְּנוּהָ כְּמוֹ כֵן שֶׁיִּמְצְאוּ מִי שֶׁיַּלְוֶה לָהֶם. וּלְפִיכָךְ אָמְרוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לָאֲפוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁלָּוֶה לְטוֹבַת הַיְתוֹמִים קַרְקַע שֶׁכּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל, הוֹאִיל וְהוּא לָוֶה (דְּאִלּוּ לָוֶה אֲבִיהֶם אֵין כּוֹתְבִין עַל נְכָסֵי אַפּוֹטְרוֹפּוֹס), אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ עַצְמוֹ לָוֶה:

משנה ז

יג וְקוֹנֶה עַל גַּבֵּהּ מִסְּטָלְטְלִים וּשְׁאָר דִּינֵי הַקַּרְקָעוֹת:

יד וְכוֹתְבִין כּוּ'. סַלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא דְּלֹא סָמְכָה דַּעְתֵּיהּ דְּמַלְוֶה עָלֶיהָ מֵאַחַר שֶׁהִיא מִסְּטָלְטֶלֶת, אִי נַמִּי אַשְׁמוּעִינַן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַכַּוָּרֶת לַלָּוֶה אֶלָּא הַדְּבַשׁ:

טו **פָּטוּר**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר פָּטוּר מִמִּיתָה, וְחַיָּב מַלְקוֹת עַל כָּל פָּנִים. הָרַ"מ. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר מַכּוֹת מַרְדּוּת:

משנה ח

טז וְזֶה לְשׁוֹן הָרַ"ש בַּשְּׁבִיעִית בְּיוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל שְׁבִיעִית, אִי נַמִּי בַּשְּׁמִינִית, דְּשָׁעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת:

יז וּדְבַר תִּימַהּ הוּא, דְּאִם יְקַבֵּל בְּפֵרָעוֹן אִם כֵּן אֵינוֹ מְשַׁמֵּט, וּמַאי מְהַנֵּי שֶׁאָמַר מְשַׁמֵּט אֲנִי וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵן. וּבַגְּמָרָא כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ אַל יֹאמַר לוֹ בְּחוֹבִי אֶלָּא יֹאמַר לוֹ כֵּן בְּמַתָּנָה אֲנִי נוֹתֵן לְךָ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

יח **וְכָל כּוּ' נוֹחָה הֵימֶנּוּ**. בְּלֹא נְתִינַת דָּמִים אֵירֵי, שֶׁאִם נָתַן הַדָּמִים לֹא סַגִּי דְּאִם חוֹזֵר בּוֹ דְּאֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ, אֶלָּא שֶׁעוֹמֵד בְּמִי שֶׁפָּרַע כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק ד' דְּבָבָא מְצִיעָא: